

Advies Archeologische Monumentenzorg 2012-nr. 20

Deel 1) Selectiebesluit archeologie

Deel 2) Beoordeling archeologisch rapport

	naam	Gemeente/bedrijf	Datum
Aanvrager	R. v.d. Brand	Gemeente Son en Breugel	28-2-2012
Auteur(s)	R. Berkvens	Samenwerkingsverband Regio Eindhoven Milieudienst	14-3-2012
Autorisatie	J. Bosman	Samenwerkingsverband Regio Eindhoven Milieudienst	14-3-2012

Advies Archeologische Monumentenzorg

Selectiebesluit archeologie gemeente Son en Breugel

Bevoegd gezag: Gemeente Son en Breugel
Dhr. R. v.d. Brand
Postbus 8
5690 AA Son ...

Datum: 12-3-2012

Locatie: Ekkersrijt 3301 te Son, gemeente Son en Breugel

Project: *Bureauonderzoek Ekkersrijt 3301 te Son, gemeente Son en Breugel, auteur D. Hagens & H. Kremer, 21-2-2012 (Synthegra Rapport S110258).*

Van: Samenwerkingsverband Regio Eindhoven
Milieudienst
Mevr. drs. R. Berkvens
Tel. 040-2594780
E-mail: R.Berkvens@milieudienst.sre.nl

Selectiebesluit archeologie Ekkersrijt 3301 te Son, gemeente Son en Breugel

In het bestemmingsplan is bepaald dat de aanvrager van een omgevingsvergunning voor het bouwen van een bouwwerk die betrekking heeft op gronden, die op de plankaart zijn aangewezen als *hoge archeologische verwachtingswaarde*, een rapport moet overleggen waarin de archeologische waarde van het terrein is vastgesteld.

Het rapport *Bureauonderzoek Ekkersrijt 3301 te Son, gemeente Son en Breugel, auteur D. Hagens & H. Kremer, 21-2-2012 (Synthegra Rapport S110258)* bevat een weergave van dit onderzoek dat is verricht naar de aanwezigheid van archeologische waarden op de desbetreffende locatie. Voor het grootste deel van het plangebied (oppervlakte 18 ha) geldt een hoge archeologische verwachting. Er worden vuursteenvindplaatsen uit het laat-paleolithicum en mesolithicum en nederzettings- en begravingsresten uit het neolithicum tot en met de nieuwe tijd verwacht. Ter plaatse van de bestaande fabrieksgebouwen, het kantoorgebouw in het uiterste noordoostelijke deel en de puinverharding in het uiterste westelijke deel (8 ha) is de bodem dermate verstoord dat hier geen behoudenswaardige archeologische resten meer worden verwacht. Deze delen kunnen voor het aspect dan ook worden vrijgegeven.

Gezien de uitkomsten van dit onderzoek, achten wij een verkennend booronderzoek in de vermoedelijk nog onverstoorde delen van het plangebied noodzakelijk om de mate van intactheid van het bodemprofiel vast te stellen. Doel van dit booronderzoek is het aanvullen en toetsen van de gespecificeerde verwachting die gebaseerd is op het bureauonderzoek en vast te stellen in hoeverre de bodem binnen het plangebied geroerd is. Het resultaat van het booronderzoek is een rapport met een waardering en een inhoudelijk (selectie-)advies (buiten normen van tijd en geld), aan de hand waarvan een beleidsbeslissing (meestal een selectiebesluit) genomen kan worden. Op basis van die

resultaten dient beslist te worden welke archeologische potentie het plangebied heeft en of archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk is.

Toelichting

Gemeentelijke besluitvorming: (selectie)besluit

Op basis van de gegevens van het vooronderzoek stelt de uitvoerder van het onderzoek een waardering en selectieadvies op. Op grond van het onderzoeksrapport nemen Burgemeester en Wethouders een besluit ('selectiebesluit') ex art. 39/41 Monumentenwet. Hierbij wordt besloten of de vergunning verleend wordt zonder voorwaarden (vrijgeven van het terrein), of onder voorwaarden ten behoeve van het archeologisch belang. Dat kan zijn de verplichting tot het nemen van maatregelen om de archeologie in de bodem te behouden of tot het laten uitvoeren van een opgraving of archeologische begeleiding om de vindplaats voor aanvang van de bouw- of graafwerkzaamheden te documenteren.

Het al of niet opvolgen van een selectieadvies door de archeologisch uitvoerder is een besluit dat is voorbehouden aan het bevoegde gezag. Het (selectie)besluit kan dan ook afwijken van het selectieadvies. Als het bevoegd gezag concludeert dat de vindplaats behoudenswaardig is, zal de gemeente in lijn met beleidsuitgangspunten eerst moeten afwegen of de ruimtelijke plannen zodanig kunnen worden aangepast dat behoud van de vindplaats mogelijk is. Het rijks- en ook het provinciaal archeologiebeleid gaat uit van behoud van de vindplaats *in situ* (ter plekke, dat wil zeggen in de bodem). Is dit niet realiseerbaar, dan dient de aanwezige, als behoudenswaardig gewaardeerde, vindplaats te worden onderzocht door middel van een opgraving als definitieve beheersmaatregel. Als de archeologische vindplaats niet behoudenswaardig wordt bevonden- dan wel om andere redenen wordt gedeselecteerd- kan het terrein worden vrijgegeven voor de realisatie van de plannen. In sommige gevallen is aan te bevelen amateurarcheologen onderzoek te laten doen; dit kan alleen bij vindplaatsen met een negatief selectieadvies.

Kwaliteit

Bij het nemen van het (selectie)besluit wordt er van uitgegaan dat de kwaliteit van het archeologisch selectieadvies gewaarborgd is. Dit betekent dat het selectieadvies moet zijn opgesteld (en gecontroleerd) door een senior KNA archeoloog en in overeenstemming is met de waardering, het gemeentelijk archeologiebeleid en vigerende selectiecriteria. Een ander uitgangspunt is dat het gehele proces voorafgaand aan het archeologische selectieadvies volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) is verlopen. Dat wil zeggen dat er in het geval van gravend onderzoek een Programma van Eisen (PvE) moet zijn geweest. Een PvE moet bovendien goedgekeurd zijn door het bevoegd gezag.

Uitvoeringswerkzaamheden zijn onderhevig aan een landelijk voorgeschreven kwaliteitssysteem (KNA). Bij de besluitvorming wordt -indien opgenomen in het Archeologiebeleid- een onderzoeksagenda betrokken die op basis van de toelichting op de archeologiekaart gesignaleerde kennislacunes is opgesteld en die ertoe moet leiden dat 'onderzoek met meerwaarde' wordt uitgevoerd, waardoor voorkomen wordt, dat er "meer van hetzelfde" onderzocht wordt.

Advies Archeologische Monumentenzorg: Beoordeling van een Archeologisch Rapport

Bevoegd gezag: Gemeente Son en Breugel
Dhr. R. v.d. Brand
Postbus 8
5690 AA Son ...

Datum: 12-3-2012

Locatie: Ekkersrijt 3301 te Son, gemeente Son en Breugel

Project: *Bureauonderzoek Ekkersrijt 3301 te Son, gemeente Son en Breugel, auteur D. Hagens & H. Kremer, 21-2-2012 (Synthegra Rapport S110258).*

Van: Samenwerkingsverband Regio Eindhoven
Milieudienst
Mevr. drs. R. Berkvens
Tel. 040-2594780
E-mail: R.Berkvens@milieudienst.sre.nl

Inleiding

Op 28-2-2012 ontvingen wij van de gemeente Son en Breugel de opdracht om het rapport *Bureauonderzoek Ekkersrijt 3301 te Son, gemeente Son en Breugel, auteur D. Hagens & H. Kremer, 21-2-2012 (Synthegra Rapport S110258)* te beoordelen.

Het bureauonderzoek had tot doel informatie te verwerven over bekende en te verwachten archeologische waarden in en om het plangebied teneinde een gespecificeerde archeologische verwachting op te kunnen stellen. Tevens moest een advies worden gegeven over de noodzaak van archeologisch vervolgonderzoek.

Samenvatting van het plan en het rapport

Onderzoekskader RO: Omgevingsvergunning activiteit wijzigen bestemming en bouwen Grootte plangebied: circa 26 ha Onderzoekperiode: november 2011 Opdrachtgever: Heembouw Opdrachtnemer: Synthegra

Het plangebied is gelegen aan de Ekkersrijt 3301 te Son. Aanleiding tot het onderzoek is de voorgenomen herontwikkeling van het hier gelegen bedrijventerrein. Het plangebied is circa 26,0 ha groot en ligt aan de Ekkersrijt 3301 in het industrieterrein Ekkersrijt Oost. Het terrein wordt in het westen begrensd door de rijksweg A50, in het noorden door het Wilhelminakanaal en in het oosten en zuiden door de wegen Ekkersrijt. Het plangebied is momenteel bebouwd en in gebruik als verhard bedrijfsterrein (Betonson). De hoogte van het maaiveld bedraagt circa 15,9 m +NAP. Aangezien de toekomstige verstoringsdiepte tenminste 1,0-1,5 m beneden maaiveld zal reiken, worden archeologische resten bedreigd door de voorgenomen graafwerkzaamheden.

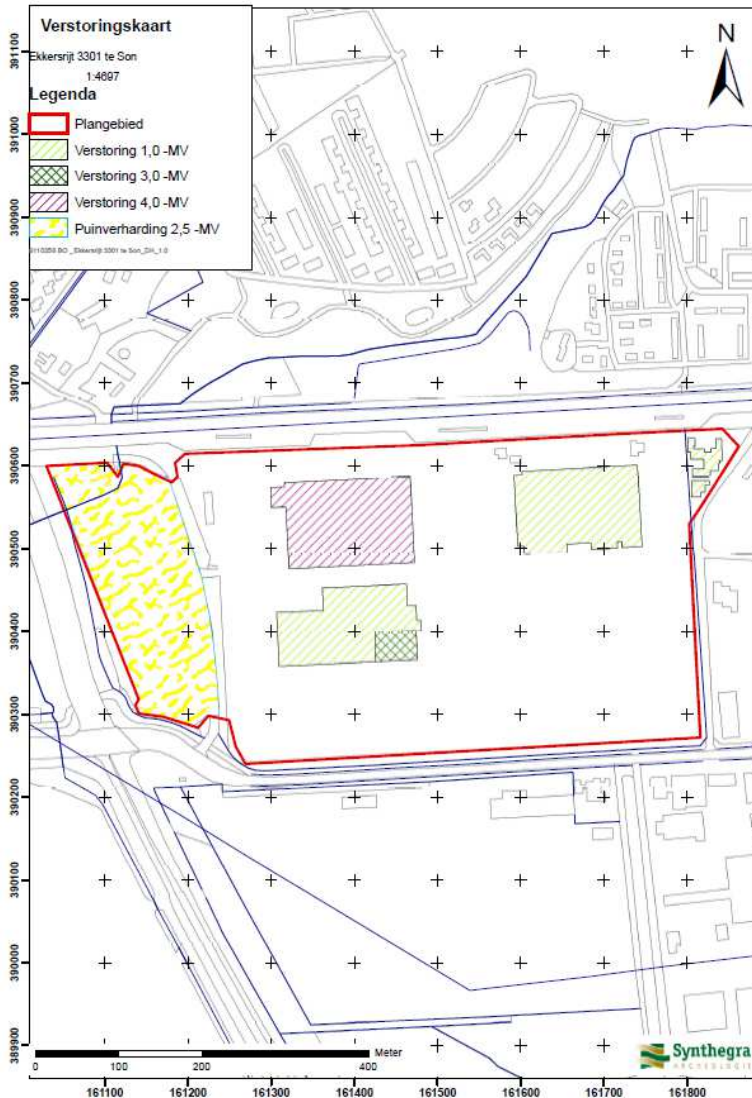
In het grootste deel van het plangebied bestaat de ondergrond Brabantse leem dat is

afgedekt met dekzand. In het noordwestelijke deel van het plangebied komen fluvioperiglaciale afzettingen bedekt met dekzand voor. Plaatselijk worden deze afzettingen bedekt met beekafzettingen. Geomorfologisch gezien ligt het noordwestelijke deel van het plangebied in een beekdal, ligt het centrale deel binnen een hoger gelegen dekzandvlakte met hierin een dekzandrug en ligt het oostelijke deel van het plangebied binnen een lager gelegen dekzandvlakte. In het dekzandgebied worden hoge zwarte enkeerdgronden verwacht, die vermoedelijk deels zijn verstoord en/of afgedekt door een recent (ophogings)dek. In het noordwestelijke deel worden lage enkeerdgronden verwacht.

Op zowel de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed als op Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Noord-Brabant geldt voor het westelijke en zuidoostelijke deel van het plangebied een hoge archeologische verwachting. Op de Archeologische Beleidskaart van de gemeente Son en Breugel heeft het centrale en het uiterste zuidoostelijke deel van het plangebied een hoge archeologische verwachting. Voor het oostelijke deel geldt een middelhoge archeologische verwachting en voor het uiterste noordwestelijke deel een lage archeologische verwachting. In de directe omgeving van het plangebied liggen diverse bekende vindplaatsen. Het gaat naast de omgrachte hoeve Ter Kemenade bij Ikea om de opgraving van de Bronstijd nederzetting bij knooppunt Ekkersrijt.

Het plangebied ligt direct ten oosten van de beek de Kanisgraaf ofwel de Groote Beek, een zijstroom van de Dommel. Tot eind 20e eeuw maakte het zuidoostelijke deel van het plangebied deel uit van het gehucht (den) Heuvel. Enkele hoeven die hier stonden kunnen teruggaan tot tenminste de late middeleeuwen. Ook in het noordwestelijke deel van het plangebied staan vier gebouwen aangegeven dat onderdeel uitmaakt van een gehucht. Deze bewoningsconcentratie ligt langs de Groote Beek die door het uiterste noordwestelijke deel van het plangebied loopt. Er lopen tevens enkele secundaire verbindingswegen door het plangebied. Het plangebied is verder voornamelijk in gebruik als bouwland. In het westelijke deel liggen enkele percelen haaks op de Groote Beek. Waarschijnlijk zijn deze als hooiland in gebruik. Begin 20^e eeuw wordt in het noordoostelijke deel van het plangebied een fabrieksgebouw gebouwd, gelegen aan het Wilhelminakanaal. In de jaren 70 en 80 van de 20e eeuw werden de twee andere fabrieksgebouwen in de westelijke helft van het plangebied gebouwd. Vanaf de jaren 90 ontstond het huidige industriegebied Ekkersrijt en verdwenen de oude cultuurhistorische structuren en werd veel oude bebouwing (boerderijen) gesloopt, waaronder die in het noordwestelijke en zuidoostelijke deel van het plangebied.

In het kader van de verstoringen van de huidige bebouwing en de industriële bedrijvigheid binnen het plangebied is een bouwdoosonderzoek uitgevoerd op locatie in het gemeentehuis van de gemeente Son en Breugel. Uit de bestudeerde bouwtekeningen bleek dat de verstoring van de drie fabrieksgebouwen aanzienlijk is en dat bij alle drie de fabrieksgebouwen bovendien sprake is van heipalen die zijn geslagen bij de aanleg van de gebouwen. Van het tussen 1916 en 1927 gerealiseerde fabrieksgebouw in het noordoostelijke deel van het plangebied is bekend dat de funderingen ter plaatse tot tenminste 1,0 m beneden maaiveld reiken en sprake is van heipalen. Van het gebouw in het noordwestelijke deel van het plangebied is bekend dat deze is onderkelderd en op heipalen is gefundeerd. De funderingsdiepte bedraagt tenminste 4,0 m beneden maaiveld. Van het zuidwestelijk gelegen fabrieksgebouw is bekend dat tenminste het zuidoostelijke deel onderkelderd is en de verstoring ter plaatse tenminste 3,0 m beneden maaiveld bedraagt. Het kantoor in het uiterste noordoostelijke deel van het plangebied heeft een funderingsdiepte van 1,0 m beneden maaiveld. Datzelfde geldt voor het voormalige woonhuis dat ten zuiden van het kantoor ligt. De opdrachtgever (Heembouw) heeft aangegeven dat in de hele zone ten westen van de toegangsweg, dus het hele uiterste westelijke deel van het plangebied, puinverharding aanwezig die tot tenminste 2,5 m beneden maaiveld reikt. Dit is bevestigd tijdens de sonderingen die zijn uitgevoerd door Heembouw. Uit de bouwdoosonderzoek kwam tevens naar voren dat in het zuidoostelijke deel van het plangebied stelconfundamenten aanwezig waren en dat ter plaatse sprake was van een kraanbaan. Ter plaatse wordt verwacht dat de verstoring ook aanzienlijk is.

Voor het noordwestelijke deel van het plangebied geldt een hoge verwachting voor vuursteen-vindplaatsen uit het laat-paleolithicum en het mesolithicum, een middelhoge verwachting voor off-site sporen uit het neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen en een hoge verwachting voor nederzettingsresten uit de late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd. Voor het centrale deel geldt een hoge verwachting voor zowel vuursteenvindplaatsen uit het laat-paleolithicum en mesolithicum als voor nederzettingsresten uit het neolithicum tot en met de nieuwe tijd. Voor het oostelijke deel geldt een lage verwachting voor vuursteenvindplaatsen uit het laat-paleolithicum en mesolithicum, een middelhoge verwachting voor nederzettingsresten uit het neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen en een hoge verwachting voor nederzettingsresten uit de late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd.

Voor het grootste deel van het plangebied (oppervlakte 18,0 ha) wordt een verkennend booronderzoek geadviseerd om de bodemopbouw in kaart te brengen en daarmee het verwachtingsmodel te toetsen. Voor de zones waar concreet van bekend is dat deze zijn verstoord, ter plaatse van de bestaande fabrieksgebouwen, het kantoorgebouw in het uiterste noordoostelijke deel en de puinverharding in het uiterste westelijke deel (8 ha), wordt geen vervolgonderzoek geadviseerd.

Beoordeling

Het rapport is goed leesbaar en voldoet aan de kwaliteitseisen van de archeologische monumentenzorg. Ons eerdere advies met betrekking tot de inventarisatie van verstoringen, is in deze versie van het rapport naar behoren uitgevoerd. De volgens de KNA vereiste gegevens t.a.v. de archeologie zijn geleverd. Voor het bureauonderzoek zijn de juiste bronnen geraadpleegd. Het kaartmateriaal is goed. Wij stemmen in met het advies voor vervolgonderzoek in de vermoedelijk nog onverstoorde delen van het plangebied in de vorm van verkennende boringen vanwege de hoge archeologische verwachting maar ook het vermoeden dat delen van het gebied reeds verstoord zijn.

Advies

Met inachtneming van bovenstaande opmerkingen stemmen wij in met het rapport *Bureauonderzoek Ekkersrijt 3301 te Son, gemeente Son en Breugel, auteur D. Hagens & H. Kremer, 21-2-2012 (Synthegra Rapport S110258)*.

Wij adviseren een archeologisch vervolgonderzoek uit te voeren in de vermoedelijk nog onverstoorde delen van het plangebied in de vorm van verkennende boringen met een boordichtheid van ten minste 6 boringen per hectare, die zoveel mogelijk in een gelijk grid over het terrein geplaatst worden. Bij voorkeur worden de boringen met een guts dan wel met een 7 cm edelmanboor uitgevoerd. Het zeven van de inhoud om archeologische vondsten te vinden is hierbij niet aan de orde. Doel van het onderzoek is namelijk het vaststellen van de bodemopbouw en niet het traceren van archeologische vondsten/vindplaatsen.

BIJLAGE 1

Toetsingsprocedure

Rapportages worden door de SRE Milieudienst getoetst aan de in de archeologische monumentenzorg voorgeschreven kwaliteitsnormen en aan de in de beroepsgroep gangbare gedragscodes m.b.t. onafhankelijkheid en proportionaliteit. De conclusies en aanbevelingen zijn getoetst aan de verwachte waarde van de locatie en aan de verhouding tot de bestaande en de te verwachten verstoring van het bodemarchief. Indien deze toetsing leidt tot aanbevelingen om het rapport te verbeteren, hebben deze aanbevelingen alleen betrekking op meetbare kwaliteitsaspecten en niet op zaken die binnen het domein van de integriteit en wetenschappelijke verantwoordelijkheid van de rapporteur vallen. Selectie- en beleidsadviezen van de toetser zijn onderscheiden van die van de auteur van het rapport.

Bij de toetsing is – waar nodig – gebruik gemaakt van de volgende documenten:

- Archeologiekaart en beleid gemeente Son en Breugel
- RCE database Archis II
- Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.2
- Checklist SIKB beoordeling IVO verkennend, karterend en waarderend
- Checklist SIKB beoordeling PvE
- Leidraad Archeologische Standaard Boorbeschrijving
- Leidraad Archeologisch Onderzoek Beekdalen
- Leidraad IVO Karterend Booronderzoek
- Minimum- en onderzoekseisen Provincie Noord-Brabant t.b.v. archeologisch vooronderzoek in de vorm van inventariserend en waardestellend boor- en proefsleuvenonderzoek (versie 02/01/2007)
- Nationale Onderzoeksagenda Archeologie
- MemoRIA 6 en 8
- Literatuur m.b.t. de regio voorzover die aanwezig is in de bibliotheek van het Archeologisch Centrum in Eindhoven
- Gedragscode van de Vereniging van Nederlandse Archeologen